

KATASTROFEOMRÅDE: Innbyggere i Tacloban leter etter mat og andre livsnødvendigheter i ruinene etter tyfonen Haiyan.

FOTO: BULLIT MARQUEZ, AP

Traff land med rekordfart

Tyfonen Haiyan er sannsynligvis den sterkeste tropiske stormen som noensinne har nådd land.

CHRISTINA PLETTEN
christina.pletten@bt.no

Da Haiyan traff den filippinske byen Guiuan fredag hadde den en vindstyrke på 87 meter i sekundet, med opp til 105 m/s i vindkastene.

Det er sannsynligvis den sterkeste tropiske orkanen som noensinne har truffet land, ifølge bloggen til orkanekspert og meteorolog Jeff Masters.

Svært uvanlig

Haiyan, eller Yolanda som de kaller den på Filippinene, ble dannet ute i Stillehavet, og tiltok i styrke mens den beveget seg vestover mot Filippinene.

Da den traff land hadde den en vindstyrke som tilsvarer en kategori 5 orkan. Det er svært uvanlig, sier meteorolog Geir Otter Fagerli.

– Det har vært mange sterke stormer til havs, sjelden at de treffer land. Den varme havoverflaten gir energi til stormen når vannet fordampes. Derfor mister den raskt styrke når den kommer inn over land, sier Fagerli.

– Selv orkanen Katrina, som var en meget sterk storm, hadde ikke mer enn en styrke 1–2 da

FAKTA

Tyfon, syklon og orkan

- Tyfon/taifun, syklon og orkan er geografiske betegnelser på samme fenomen.
- Tyfon brukes om tropiske stormer som oppstår i det nordvestlige Stillehavet
- Syklon er stormer som rammer det sørlige Stillehavet og Det indiske hav
- Orkan er betegnelsen på stormer i Atlanterhavet og det nordøstlige Stillehavet

den traff kysten av USA i 2005, sier han.

Fjerde sterkeste

Man har observert tre orkaner med større vindstyrke, men ingen av dem har truffet land med den kraften Haiyan gjorde. Den tidligere rekorden har orkanen Camille, som traff kysten av Mississippi i USA i 1969 med en vindstyrke på 85 meter pr. sekund. Den høyeste vindhastigheten som er målt, var syklonen Olivia utenfor Australia i 1996. Der ble det målt vindkast på opp til 113 meter i sekundet.

De sterkeste orkanene i Norge kan ikke måle seg med styrken i

de tropiske stormene. Det kan vi takke det kalde havet for.

– Haiyan hadde en styrke på 105 meter i sekundet i kastene. Noe slikt har vi aldri opplevd i Norge. De sterkeste stormene, for eksempel Dagmar, hadde noen uoffisielle målinger på over 80 meter i sekundet i kastene, sier Fagerli.

Supertyfon

Nedbørsmengden fra orkanen var også en kilde til bekymring. Det kom mellom en halv og en meter nedbør i løpet av et døgn fra Haiyan, og man fryktet både flom og flodbølger i hele regionen.

Det er to måter å måle styrken til tropiske stormer, følge Atlantic National Oceanic & Atmospheric Administration. Det er trykk og vindhastighet. Men målingene er usikre fordi instrumentene ofte blir ødelagt eller helt knust når vinden når slik hastighet.

Meteorolog Fagerli er forsiktig med å dra sammenhenger mellom ekstremværet og klimaendringer. Temperaturen på havet spiller imidlertid en viktig rolle.

– Lavtrykkene får energien fra havet, og jo varmere havet er, jo kraftigere blir stormene. Så man kan ikke avfeie det heller, sier Fagerli.

Sterkere orkaner, men ikke flere

EKSPERTINTERVJUET

Hvem: Helge Drange
Hva: Professor ved geofysisk institutt, Universitetet i Bergen
Aktuell: Forsker på den globale oppvarmingen

Har været blitt mer ekstremt? Vi vet at de store nedbørsmengdene øker. Det var kanskje det første av endring av ekstremværet vi kunne slå fast. Mange steder er det snakk om 20 pro-

sents økning de siste 100 årene. Det som skjer, er at det regner mer der det vanligvis regner, mens tørre områder blir tørrere.

Hvordan ser dere sammenheng mellom utslipp og været? Da må vi lete etter det vi kaller fingeravtrykk, for å prøve å forklare det som skjer. Kan endringene forklares på grunn av tilfeldige variasjoner i været? Har endringene et spesielt mønster? Ofte viser det seg umulig å forklare de endringene vi observerer uten å inkludere det faktum at når temperaturen øker, vil luften holde mer på fuktigheten

enn den kalde luften. Det er en av årsakene til de økte nedbørsmengdene. Men når det gjelder orkaner og tyfoner, er det ingen klar endring de siste 50 årene. Det er indikasjoner på at orkanene og tyfonene blir sterkere, men ikke flere.

Hvorfor rammes dette området?

Filippinene ligger nær ekvator. Dette området har høyest havtemperatur på jorden.

Hva har temperaturen i vannet med saken å gjøre?

Tyfoner og orkaner henter sin energi fra havet. Ved global opp-

varming øker havtemperaturen. Den faktoren vil alltid gi sterkere orkaner og tyfoner. Andre faktorer vil hindre oppspinningen av orkaner og tyfoner.

Prognosene sier at vannet skal bli varmere også lenger nord. Hvor mye øker sannsynligheten for ekstremvær på grunn av dette?

Vi tror ikke det blir flere eller sterkere stormer hos oss. Men vi forventer en fortsatt økning av store nedbørsmengder på kort tid, inkludert en økning av den gjennomsnittlige nedbøren.

ANDERS HAGA